«Només si som éssers vulnerats podem ser éssers tendres»

Xavier Melloni, jesuïta, autor d'«Èxode i èxtasi en Ignasi de Loiola. Una aproximació a la seva Autobiografia»

JAUME AYMAR I RAGOLTA
Director
Fotos: Agustí Codinach

Xavier Melloni va ser entrevistat per Jaume Aymar als estudis de Ràdio Estel.

«Sant Ignasi va interpretar que Terra Santa en realitat era el món sencer, però per descobrir-ho hi havia d'anar»

«La ferida i la vulnerabilitat obren en nosaltres dimensions que d'altra manera no hauríem conegut»

La Companyia de Jesús es troba immersa en la celebració de l'Any Ignasià 2021-2022, amb motiu dels 500 anys de la conversió de sant Ignasi de Loiola i de la seva estada a Manresa. El jesuïta Xavier Melloni ha escrit un llibre, *Èxode i èxtasi en Ignasi de Loiola. Una aproximació a la seva Autobiografia* (Fragmenta Editorial), que ens permet entendre fets cabdals del pelegrinatge exterior i interior del fundador dels jesuïtes.

Com explicaria l'essència del pelegrinatge de sant Ignasi de Loiola?

Sant Ignasi surt de Loiola, enamorat de Jesús, en direcció cap a Terra Santa. Aquest és el seu primer objectiu. Pel mig, però, apareix Manresa, que li suposa un temps d'èxode, de baixada als inferns, temps difícils però alhora necessaris pel que després serà la il·luminació del Cardener, on diu ell que va veure totes les coses noves. El seu gran desconcert és que quan arriba a Jerusalem, després de totes les dificultats del viatge, resulta que se n'ha d'anar al cap de tres setmanes, perquè no el deixen quedar. Com és possible?, es pregunta. Quantes vegades la nostra idea del que és la voluntat de Déu són els nostres Jerusalems! Quan hi arribem ens en fan fora i hem de repensar quina és realment la voluntat de Déu. A poc a poc, sant Ignasi va anar interpretant que Terra Santa en realitat era el món sencer, perquè seria massa senzill si només fos un petit territori, però per descobrir-ho hi havia d'anar.

Segons el llibre, la figura del pelegrí sintetitza l'heroi, el savi i el sant.

L'heroi és la part de l'impuls, de la força, de l'instint; el cor representa la santedat, la capacitat de misericòrdia i d'empatia envers els altres, i la saviesa és la ment, el cap. El pelegrí és el qui posa aquests tres centres de la persona en moviment, en procés. D'altra banda, el pelegrí camina amb dos bastons: el de la confiança i el de l'audàcia. I això va fent que aquests tres elements (heroïcitat, capacitat d'afrontar els obstacles; santedat,

capacitat d'abraçar la realitat, i saviesa, capacitat d'entendre amb més profunditat la realitat) es donin en el camí.

Vostè és membre de la Comunitat de la Cova de Sant Ignasi de Manresa. Avui dia hi ha pelegrins que truquen a la porta del Cova?

Sí, i són de dos tipus. D'una banda, els pelegrins de la pròpia tradició cristiana i catòlica i, de l'altra, els pelegrins segons l'arquetip de *L'Alquimista* de Paulo Coelho, és a dir, pelegrins que han fet la volta al món, que han conegut altres tradicions religioses, però que retornen després d'haver descobert el tresor que hi ha al jardí de casa. Ara bé, cal dir que el recorregut que han fet també és important, perquè els ha permès descobrir que el tresor ja el tenien a casa.

En relació amb el títol del llibre, vostè afirma que tota existència és un èxode i un èxtasi. Per què?

Els meus llibres comencen sempre amb el títol, de manera que quan tinc el títol tinc el llibre, és com el destí d'un viatge, cosa que, d'altra banda, em permet no dispersar-me pel camí. Èxode i èxtasi perquè és la condició de l'*Homo viator*, de l'ésser humà que es posa en camí amb una doble polaritat: d'una banda, l'èxode, en el sentit que posar-se en camí, fer un recorregut, representa la part dificultosa, agònica, desconcertant, difícil, de la qual sovint, com en el relat de l'Èxode, t'acabes penedint; però, de l'altra, inseparablement hi ha l'èxtasi, l'atracció irreprimible d'anar cap a la llum del rostre del Crist, que ens crida més enllà de nosaltres mateixos, que ens atreu irreversiblement i ineludiblement. Per tant, l'èxtasi és la part joiosa i l'èxode és la part dolorosa. I tots caminem amb joia i dolor. Sant Ignasi va viure les dues coses.

El pelegrinatge és físic alhora que interior?

Exacte. De fet, en sant Ignasi podem distingir clarament dues parts de la seva vida. El pelegrinatge exterior són els quinze anys que transcorren des que surt de Loiola fins que arriba a Roma. El pelegrinatge interior són els disset anys que passa a Roma. Hi sembla aturat, però continua fent el seu pelegrinatge interior cap al Senyor, sempre de forma més gran i més íntima.

Panoràmica de Manresa, amb el Pont Vell que travessa el Cardener i, al fons, la Cova de Sant Ignasi.

Ignasi va ser ferit per una bala de canó que el va deixar coix per a tota la vida. Què aprèn de la malaltia, de la limitació?

Aquesta és una pregunta molt adequada en temps de pandèmia: què aprenem de la malaltia? Doncs que som vulnerables. Segons com visquem aquesta vulnerabilitat, serà un fracàs o serà un lloc revelatori. La ferida i la vulnerabilitat obren en nosaltres dimensions que d'altra manera no hauríem conegut, com la tendresa de deixar-nos cuidar i cuidar els altres; la importància de la passivitat enfront de la hiperactivitat; valorar-nos més pel som que no pel que fem; el fet d'aturar-nos i permetre que el temps tingui més profunditat i qualitat. Sant Ignasi va restar aturat per aquella bomba durant dos moments: el temps de Loiola i el temps de Manresa. Hi ha una primera i una segona conversió. El primer «confinament» que li permet estar en contacte amb ell mateix són els nou mesos que està convalescent a Loiola, quan passa de soldat a pelegrí; el segon con-

finament és la seva estada a Manresa, que li permet anar molt més a fons. Per tant, la ferida és una oportunitat per aturar-se i entrar en la profunditat d'un mateix. Només si som éssers vulnerats podem ser éssers tendres.

Com un soldat, a qui li agraden els llibres de cavalleria, és capaç, després del seu pas per Montserrat, de posar per escrit una obra tan fonamental per a la història de l'espiritualitat com són els exercicis espirituals?

El pas per Montserrat és més important del que ens sembla, entre d'altres coses perquè li permet conèixer el *Compendio breve de los ejercicios espirituales*, de l'abat García Jiménez de Cisneros. Al monestir practicaven aquests exercicis espirituals, juntament amb la litúrgia de les hores. Un cop a Manresa, sant Ignasi fa els exercicis espirituals a partir d'aquestes pautes rebudes de Montserrat, però les transforma en un procés de discerniment per a la recerca de la voluntat de Déu. En aquest sentit, els exercicis es troben en la transició entre l'edat medieval i l'inici de la modernitat.

Què suposa la Il·luminació del Cardener en el seu pelegrinatge?

Quan trenta anys més tard va escriure la seva *Autobiografia*, va dir que no es podien comparar totes les gràcies que havia rebut amb aquella única vegada al Cardener. Sant Ignasi hi va tenir la vivència profunda que Déu està en tot i que tot està en Déu, que la realitat no es pot separar, perquè emana de Déu. Aleshores, s'adona que la seva crida no és la de tancar-se en un monestir —si bé té una crida contemplativa molt forta—, sinó la de fer de l'acció contemplació, i de la contemplació acció. Aquesta és la novetat del carisma ignasià: no hi ha cap missió determinada, ens dediquem a tot o a res segons el que cal en cada moment. Aquest discerniment, aquesta obertura, aquesta idea que tot està cridat a convertir-se en pregària, és el que se li va revelar al Cardener.

De vegades es contraposa mística amb realisme, però no és així en el cas de sant Ignasi.

Absolutament. En realitat, allò autènticament real és místic, no es pot expressar, i alhora és l'únic que mereix la pena de ser parlat. El cor de la realitat és Déu mateix, i aquest cor està amagat en la profunditat de tot. Quan aquest cor es revela, hi ha l'experiència mística.

Expliqui'ns la relació entre relat i revelació que trobem en l'*Autobiografia* de sant Ignasi.

Sant Ignasi és conegut com a fundador dels jesuïtes, però la seva vida interior, la seva persona íntima, són les grans desconegudes. El problema dels relats és que són històries acabades, les podem llegir pel final i, per tant, tenen el perill de donar per suposat tot un recorregut d'incerteses i de dificultats. Com que ja sabem el final, ja no ens sorprenen. La importància de l'autobiografia de sant Ignasi és que s'hi presenta com a pelegrí, per tant, com a figura inacabada. El pelegrí és aquell que es posa en camí; sap d'on surt i cap on va, però no sap si hi arribarà, com hi arribarà, ni amb qui. Per tant, es tracta d'un relat acabat, perquè parlem d'una vida ja conclosa, però molt obert, i és en aquest sentit que és revelació.

La ferida que ho va canviar tot

Del 20 de maig del 2021 al 31 de juliol del 2022, la Companyia de Jesús i tota la família ignasiana celebren un Any Ignasià. La celebració és peculiar perquè es commemora la ferida del fundador dels jesuïtes, Ignasi de Loiola, en una batalla a Pamplona el 1521.

Aquest fet va canviar el curs de la seva vida: va portar a la fundació de la Companyia de Jesús, que alhora va provocar canvis dràstics en l'Església i en la història del catolicisme.

El papa Francesc ha expressat el seu desig que aquest Any Ignasià sigui ocasió «perquè molts arribin a descobrir la riquesa d'aquesta espiritualitat que Déu va donar a Ignasi» i perquè sigui «realment una inspiració per anar al món a ajudar les ànimes, veient totes les coses noves en Crist. I també una inspiració per deixar-nos ajudar. Ningú no se salva sol: o ens salvem en comunitat o no ens salvem».

Divendres 30 de juliol, a les 19.30, tindrà lloc a la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona, una eucaristia en ocasió de l'Any Ignasià, presidida pel cardenal Joan Josep Omella i concelebrada pel general de la Companyia de Jesús, el P. Arturo Sosa. Dissabte 31, a les 19.30, eucaristia al santuari de la Cova Sant Ignasi de Manresa, amb el pare general Arturo Sosa. Durant la celebració tindrà lloc la inauguració oficial i benedicció dels mosaics de Marko Rupnik i l'obertura de la Porta Santa del santuari. Aquesta celebració es retransmetrà en directe a través del canal de Youtube de la Companyia de Jesús a Espanya.